

N:o 4.

Ank. till Riksd. Kansli den 17 Febr. 1879, kl. 1 e. m.

*Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 1,
angående underdånig skrifvelse om utfärdande af för-
ändrade föreskrifter i fråga om undervisningstiden i folk-
och småskolor.*

Genom en i Andra Kammaran väckt motion, N:o 79, hvilken till Utskottets behandling hänvisats, har Herr *J. Smedberg* föreslagit:

»att Riksdagen ville uti underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t an- hålla om utfärdande af sådana föreskrifter, att undervisningstiden i folk- och småskolor icke må utsträckas öfver 30 timmar, så fördelade, att Lördagen — eller halfva Onsdagen och halfva Lördagen — måtte lem- nas fri».

Såsom skäl för detta förslag har motionären anført, att gällande lag väl bestämmer huru många timmar om dagen undervisningen i folkskolor må utsträckas, men ej lemnar någon föreskrift, om den må fortgå alla dagar i veckan eller icke. Under denna lagens tystnad hafva skolråden ansetts berättigade genom af dem i samråd med församlingarna upp- gjorda reglementen i denna fråga bestänma. Dervid har, om än mera undantagsvis, inträffat, att skolråden bestämt undervisningstiden till 6 timmar dagligen under veckans alla hvardagar. En sådan anordning syntes likväl såväl olämplig såsom ledande till öfveransträngning för lärare och lärjungar, som äfven obillig emot skolläranne, som kunde be- höfva någon dag att sköta sin enskilda ekonomi. Den syntes ej heller öfverensstämma med gällande bestämmelser för andra jemförliga skolor i afseende på tiden för läräres och lärjungars arbeten.

Såsom motionären erinrat, tillkommer det enligt 9 § 1 momentet af gällande folkskolestadga af den 18 Juni 1842 skolstyrelsen, som numera i allmänhet utgöres af skolrådet, att i samråd med församlingen bestämma de tider af året och de timmar å dagen, då undervisning vare sig i fasta eller flyttbara skolor skall meddelas. Genom Kongl. cirkulärbrefven den 22 April 1864 mom. 6 och den 11 Oktober 1878 mom. 6 har emellertid föreskrifvits, att den dagliga undervisningstiden icke må utsträckas i folkskolor öfver 6 och i småskolor öfver 5 timmar, med tjenliga afbrott mellan hvarje timme, hvarjemte genom sistnämnda cirkulärs mom. 7 bestämts, att såväl i folk- som småskolor mellan för- och eftermiddagens läsetider skall lemnas en längre ledighet, hvilken med hänsyn till förhållandet under olika årstider och på olika orter bör utsträckas till en å två timmar. Men någon uttrycklig och direkt bestämmelse om det ungefärliga antal timmar, som under hvarje vecka må användas till undervisning, finnes icke.

Det torde nu vara obestriddigt, att en för långt utsträckt undervisningstid bör undvikas både för lärjungarnes och lärarnes skull. De förra lida till sin helsa och kroppsliga utveckling. De förlora derjemte håg och spänstighet för kunskapers inhemtande. Med afseende på lärarne har motionären, enligt Utskottets tanke ej utan skäl, framhållit det billiga uti att undervisningen så ordnas, att de sättas i stånd att besörja sina enskilda angelägenheter. Men långt viktigare är den af motionären äfven antydda synpunkt, att lärarne ej böra öfveranstängas. Derigenom lida ej blott lärarne sjelfva, utan genom den så småningom inträdande förslappning och häglöshet i undervisningens meddelande, som öfveranstängningen har till följd, lida äfven lärjungarne, som blifva sänre undervisade och sålunda af den längre undervisningstiden torde erhålla mindre frukt, än en måttlig, lärarnes krafter och håg ej förstörande undervisningstid skulle åstadkomma.

Äfven om man bortser från de individuella olikheter, som naturligtvis i detta som i andra fall förefinnas människor emellan, är det ingalunda lätt att afgöra, hvilken undervisningstid som för lärare och lärjungar i allmänhet är den lämpligaste. Endast erfarenheten torde härutinnan kunna gifva utslaget. Och Utskottet har ingen anledning att jäfva rigtigheten af den erfarenhet, som tagit sig uttryck i nu gällande svensk lag och vanlig svensk praxis.

I afseende på i lag gifna bestämmelser har redan motionären hänvisat till hvad som gäller för elementarläroverkens lägre klasser. För ej lång tid tillbaka var visserligen den vanliga undervisningstiden för lärjungar i elementarläroverken 32 timmar, och samma tid var äfven

bestämd såsom maximum för den undervisningsskyldighet, som kunde åligga lärarne. Båda dessa tidsbestämmelser hafva enellertid på grund af erfarenhetens vittnesbörd blifvit förkortade. I det betänkande, som den 23 Juli 1872 afgafs af den senaste läroverkskomitén, framhölls det önskvärda uti, att lärjungarnes undervisning nedsattes till 30 timmar. Och hvad angår lärarne har dåvarande Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet till statsrådsprotokollet den 3 Januari 1873 uttalat den öfvertygelse, att en viktig orsak till de öfverklagade missförhållandena i skolorna vore att söka uti lärarnes för långt utsträckta undervisningstid. Han upplyste, att det högsta antal timmar, som en elementarlärare har att i hvarje vecka undervisa, utgör i Österrike, Bayern och Frankrike 20, i Sachsen och Belgien 22, i Preussen, Holland och Norge 24, samt i Baden och Danmark 28, och ansåg Chefen för Ecklesiastikdepartementet sistnämnda timantal böra utgöra maximum för elementarlärarnes undervisning. — Dessa uttalade åsikter hafva ock utöfvat ett märkbart inflytande på den nu gällande Stadgan för rikets elementarläroverk af den 1 November 1878. Särskildt å reallinien är väl lärjungarnes undervisningstid i de högre klasserna fortfarande 32 timmar. Men i första klassen är den 27, och i andra och tredje klasserna 30 timmar. Och hvad lärarnes undervisningsskyldighet angår, är kollega och adjunkt förpligtad att undervisa 24 till 28 timmar, dock att för kollega vid treklassigt läroverk tiden må, om läroverkets behof det kräfvat, kunna utsträckas till 30 timmar. Nu kan visserligen anmärkas, att lärarne vid elementarläroverken utom sjelfva undervisningen i skolan ofta hafva ej ringa hemarbete med rättande af lärjungarnes skriftliga uppsatser. Men då undervisningstiden är bestämd till i regeln ej litet mindre än 30 timmar, och derjemte författningen medgifver nedsättning med ända till 4 timmar under den eljest normala för den lärare, som är mera betungad med hemarbete, torde man hafva allt skäl att antaga, att lagstiftaren för elementarskolornas lägre klasser ansett 30 timmar vara det högsta, som billighet och skolans eget intresse tillåta att uppställa såsom regel för lärarnes veckoarbete i skolan. Och att man äfven ansett denna undervisningstid såsom den normala i folkskolan, det torde man kunna sluta af Kongl. kungörelsen den 11 September 1877 angående anslag för lärares aflöning vid fortsättningsskolor, der man bland de allmänna grunder, hvarefter dessa skolor böra ordnas, finner upptaget, att på landsbygden den årliga undervisningstiden bör uppgå till sex veckor med tretio timmars undervisning i hvarje vecka.

Såvidt Utskottet har sig bekant är äfven det vanliga förhållandet, att veckoundervisningen i folkskolan ej öfverskrider nämnda tid. Om, der

undervisningen bedrifves i flyttbara skolor, de s. k. repetitionsförhören ej sällan nödga läraren att använda något längre tid till undervisning, är detta en i de flesta fall sannolikt oundviklig följd af de flyttbara skolorna, men hvaraf ingalunda får dragas någon slutsats i afseende på den lämpliga undervisningstiden i den skola, der undervisningen hufvudsakligen fortgår.

Af dessa skäl tror Utskottet alltså, att en utsträckning af undervisningstiden öfver 30 timmar i veckan i allmänhet och på längd är skadlig och att, då, såsom motionären uppgifvit och inom Utskottet vitsordats, ett och annat skolråd i oförståndigt nit eller af andra orsaker utsträckt den ända till 36 timmar, en föreskrift i den af motionären föreslagna riktning kan vara af behovet påkallad. Men Utskottet tror icke, att genom en sådan föreskrift hinder bör läggas för att skolläraren, jemte det han i flyttbara skolor undervisar t. ex. 6 timmar om dagen under 5 af veckans dagar, derjemte tillförbindes att, till den utsträckning skäligt och behöfligt är, hålla repetitionsförhör med de skolrotar, der skola för tillfället icke hålles. Eljest skulle inträda en inskränkning i veckoundervisningen i flyttbara skolor, som torde böra undvikas i betraktande af den begränsade tid, som undervisningen der fortgår. Äfven andra fall torde kunna tänkas, der lokala förhållanden göra ett måttligt öfverskridande af den normala tiden önskligt.

För landsbygden torde i regeln den anordning vara den lämpligaste, att undervisningen fortgår veckans fem första hvardagar, men Lördagen lemnas fri. Derigenom tillgodoses ock bäst lärarnes behof af ledighet. Men då det kan vara möjligt, att i städer eller större bysamhällen en hel dags ledighet för skolbarnen skulle kunna föranleda sjelfsväld och obehag, har Utskottet trots skolråden ej böra förmenas att i samråd med församlingen ordna undervisningstiden äfven på det andra af motionären föreslagna sätt.

Af dessa skäl får Utskottet alltså, med hufvudsakligt tillstyrkande af den väckta motionen, hemställa,

att Riksdagen måtte uti underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utfärdande af sådana föreskrifter, att, der ej behovet af s. k. repetitionsförhör eller lokala förhållanden föranleda undantag, undervisningstiden i folk- och småskolor samt folkskollelärares undervisningsskyldighet ej må utsträckas öfver 30 timmar i veckan, så fördelade, att helst hela Lördagen

eller, der särskilda omständigheter så påfordra, halfva Onsdagen och halfva Lördagen måtte lemnas fri.

Stockholm den 13 Februari 1879.

På Utskottets vägnar:

C. G. HAMMARSKJÖLD.

Reservation:

af Herrar *P. Pehrsson* och *H. Johnsson*: »Det hufvudsakligaste skälet, som anförts för nedsättning af undervisningstiden i folk- och småskolan, har varit, att man befarat öfveranstängning af lärarens krafter, om han skulle undervisa 6 timmar dagligen under veckans alla söcknedagar. Vi tro ej så är fallet, ty huru många exempel finnas ej uppå att personer få, år ut och år in, sitta hela 12 timmar dagligen vid ett tråget arbete, utan att man kan våga påstå att arbetet verkat menligt på deras helsa. Tager man vidare i betraktande att såväl lärare som lärjungar i nämnda skolor hafva emellan hvarje lästinna 10—15 minuters rast samt vid middagen 1½—2 timmars fritid, så torde det vara klart att ingen öfveranstängning kan komma i fråga, hvarken å barnens eller lärarens sida.

Hvad särskildt småskolan vidkommer, så föreskrifver skolstadgan att ej någon läsning der får utsträckas längre än till 5 timmar om dagen, således högst 30 timmar i veckan, hvilket ej torde kunna anses vara för mycket. Att läraren genom lagstadgande skulle befrias från undervisningsskyldighet hela Lördagen, eller ock halfva Onsdagen och halfva Lördagen, för att sättas i tillfälle att ombesörja sin enskilda ekonomi, synes oss ej hafva talande skäl för sig, alldenstund under vanliga förhållanden skolan ej pågår mer än 8 månader om året.

Visserligen kan läraren åläggas att, dock mot särskild ersättning, hålla skola 10 månader på året, men vi tro att äfven i detta fall läraren har tid öfrig för egna angelägenheters ombesörjande, synnerligen med fästadt afseende å det förhållande, att nästan utan undantag är brukligt

att halfva Lördagen lemnas fri såväl för läraren som för barnen. — Det finnes för öfrigt en annan omständighet att härvid taga i betraktande. Ett känt förhållande är nemligen att den fattiga befolkningen å landsbygden hufvudsakligen håller sina barn i skola under vintermånaderna, under det att barnen på sommar- och hösttiden (då egentligen någon arbetsförtjenst för yngre personer står till buds) med sitt arbete måste bidraga till familjens uppehälle. En inskränkning på lästiden under det skola hålles, skulle således för dessa barn blifva af ett menligt inflytande, och synnerligast skulle detta göra sig gällande vid de flyttbara skolorna.

Utskottet säger sjelft i sin motivering: »äfvén andra fall» (än repetitionsförhörs hållande) »torde kunna tänkas, der lokala förhållanden göra ett måttligt öfverskridande af den normala tiden önskligt». Ingen lär väl vilja bestrida att skolråden äro bäst i tillfälle att ordna undervisningstiden efter de olika ort- och lokalförhållanden, hvadan vi härmed vördsamt föreslå,

att motionen i ämnet samt Utskottets betänkande ej måtte vinna Riksdagens bifall».
